

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

6-2025
PEDAGOGIKA

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Harbilashgan (temurbeklar maktabi misolida) va harbilashmagan maktab o'quvchilarining jismoniy rivojlanish darajasini baholash.....	211
B.G.Karimova	
Voleybol bo'yicha o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish va o'tkazish	218
R.D.Norkulov	
Trenerlik amaliyotida yuqori sport natijalarini ta'minlash uchun mobil ilovalarning innovatsion ahamiyati	223
I.M.Axmedova	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining chet tilda muloqotga tayyorgarligi	227
Y.G.Sobirova	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil ta'lim faoliyatini faollashtirishga qaratilgan metodik yondashuvlarni takomillashtirish	230
O.R.Raxmatov	
Mediasavodxonlik — aholi va yoshlarning milliy xavfsizligini ta'minlashdagi muhim omil.....	241

UO'K: 37.013.3:351.86

**MEDIASAVODXONLIK — AHOLI VA YOSHLARNING MILLIY XAVFSIZLIGINI
TA'MINLASHDAGI MUHIM OMIL****MEDIA LITERACY AS AN IMPORTANT FACTOR IN ENSURING NATIONAL SECURITY
OF THE POPULATION AND YOUTH****МЕДИАГРАМОТНОСТЬ — ВАЖНЫЙ ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ И МОЛОДЕЖИ****Raxmatov Odil Raxmonberdiyevich**
Farg'ona davlat universiteti tadqiqotchisi**Annotatsiya**

Zamonaviy axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ommaviy kommunikatsiya vositalarining keng tarqalishi sharoitida axborot va mediasavodxonlik aholining, ayniqsa yoshlarning milliy xavfsizlikni ta'minlashdagi muhim omiliga aylanmoqda. Global axborot makonidagi tahdidlar, yolg'on ma'lumotlar, propaganda va manipulyatsiyalarning tarqalishi yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mazkur maqolada media va axborot savodxonligining milliy xavfsizlikni ta'minlash tizimidagi o'rni, uning asosiy maqsad va vazifalari, xususan, axborot suverenitetini himoya qilish, axborot-psixologik xurujlarga qarshi kurashish, ijtimoiy birlikni mustahkamlash va qaror qabul qilishda onglikni oshirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Аннотация

В условиях стремительного развития современных информационных технологий и широкого распространения средств массовой коммуникации информационная и медиаграмотность становится важным фактором обеспечения национальной безопасности населения, особенно молодежи. Угрозы глобального информационного пространства, распространение ложной информации, пропаганды и манипуляций могут оказывать негативное влияние на сознание молодежи. В данной статье анализируется роль медиа- и информационной грамотности в системе обеспечения национальной безопасности, ее основные цели и задачи, в частности значение в защите информационного суверенитета, противодействии информационно-психологическим атакам, укреплении социальной сплоченности и повышении осознанности при принятии решений.

Abstract

In the context of the rapid development of modern information technologies and the widespread dissemination of mass communication tools, information and media literacy are becoming crucial factors in ensuring national security, particularly among the youth. Threats within the global information space, the spread of misinformation, propaganda, and manipulation can negatively affect young people's consciousness. This article analyzes the role of media and information literacy in the national security system, its main goals and objectives, particularly its importance in protecting information sovereignty, countering information and psychological attacks, strengthening social cohesion, and enhancing conscious decision-making.

Kalit so'zlar: Mediasavodxonlik, axborot savodxonligi, milliy xavfsizlik, axborot suvereniteti, axborot tahdidlari, yoshlar, tanqidiy fikrlash, manipulyatsiya.

Ключевые слова: медиаграмотность, информационная грамотность, национальная безопасность, информационный суверенитет, информационные угрозы, молодежь, критическое мышление, манипуляция.

Key words: media literacy, information literacy, national security, information sovereignty, information threats, youth, critical thinking, manipulation.

KIRISH

Zamonaviy dunyoda, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ommaviy kommunikatsiya vositalarining keng tarqalishi sharoitida, axborot va mediasavodxonlik aholining, ayniqsa yoshlarning milliy xavfsizlikni ta'minlashdagi muhim omiliga aylanmoqda. Global axborot makonida axborot tahdidlarining ko'payishi, yolg'on ma'lumotlar (feyklar), propaganda va manipulyatsiyalarning tarqalishi, yoshlarning ongi va dunyoqarashiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan axborot xurujlari media va axborot savodxonligini rivojlantirish zaruriyatini yanada kuchaytirmoqda.

PEDAGOGIKA

Milliy xavfsizlikni ta'minlash tizimida media va axborot savodxonligi quyidagi jihatlar bilan ajralib turadi:

- Axborot suverenitetini himoya qilish. Davlatning axborot suvereniteti uning axborot makonini tashqi va ichki tahdidlardan himoya qilish qobiliyati bilan belgilanadi. Yoshlarning media va axborot savodxonligini oshirish ularni axborot manipulyatsiyasiga qarshi tura oladigan, o'z mamlakatining milliy manfaatlarini anglaydigan va himoya qila oladigan shaxslar etib shakllantiradi.

- Axborot-psixologik xurujlarga qarshi kurashish. Zamonaviy gibrid urushlar va qarama-qarshiliklar sharoitida axborot-psixologik operatsiyalar muhim rol o'ynaydi. Media va axborot savodxonligi yoshlarni bunday xurujlarni tanishga, ularning maqsadlarini tushunishga va ularga qarshi turishga o'rgatadi. Bu ularning ongini ekstremistik, terroristik va boshqa zararli g'oyalarning tarqalishidan himoya qiladi.

- Ijtimoiy birlik va barqarorlikni mustahkamlash. Media makonida tarqaluvchi yolg'on va bo'htonlar jamiyatda nifoq solish, kelishmovchiliklarni kuchaytirish, milliy va diniy adovatni qo'zg'ashga xizmat qilishi mumkin. Media va axborot savodxonligi yoshlarga axborotni tanqidiy baholash orqali bunday xavflarni aniqlash va ularga qarshi turishga yordam beradi, bu esa jamiyatning birligi va barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

- Qaror qabul qilishda axborotlilik. Shaxsning, ayniqsa yoshlarning, muhim qarorlar qabul qilish qobiliyati ularning ishonchli va xolis axborotga ega bo'lish qobiliyatiga bog'liq. Media va axborot savodxonligi ularga turli manbalardan axborotni baholash, mustaqil fikrlash va ongli qarorlar qabul qilish uchun zarur ko'nikmalarni beradi. Bu ularning shaxsiy va ijtimoiy hayotdagi samaradorligini oshiradi.

Biz nima uchun yoshlar tarbiyasida media va axborot savodxonligi zarur deb hisoblaymiz, bundan asosiy maqsad nima?

Media va axborot savodxonligi zamonaviy jamiyatda nafaqat axborotni iste'mol qilish, balki uni ongli, tanqidiy va mas'uliyatli tarzda boshqarish uchun zarur bo'lgan keng ko'lamlı kompetensiyalarni o'z ichiga oladi. Ushbu savodxonlikning maqsad va vazifalari axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, shuningdek, axborot tahdidlarining kuchayishi sharoitida alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Media va axborot savodxonligining asosiy maqsadlari:

- Axborotga tanqidiy munosabatni shakllantirishning bosh maqsadi – yoshlarni har qanday axborotni, ayniqsa media orqali tarqalayotgan xabarlarini tanqidiy nuqtai nazardan baholashga o'rgatish. Bu axborotning manbaini, uning ishonchliligini, muallifning niyatini, axborotni taqdim etish usullarini va uning ehtimoliy ta'sirini tahlil qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

- Axborot makonida xavfsiz harakatlanish qobiliyatini rivojlantirish: Zararli kontentdan (ekstremizm, terrorizm, zo'ravonlik targ'iboti va boshqalar), yolg'on ma'lumotlardan (feyk xabarlar), kibertahdidlardan (firibgarlik, shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi) himoyalaniş uchun shaxsga zarur ko'nikmalar berish.

- Axborotni etik va qonuniy meyorlarga rioya qilgan holda yaratish va tarqatishga o'rgatish: bu nafaqat axborotni qabul qilishni, balki uning mas'uliyatli ishlab chiqaruvchisi bo'lishni ham anglatadi. Bu intellektual mulk huquqlariga rioya qilish, plagiatdan qochish, axborotni haqqoniy va xolis taqdim etish kabilarni o'z ichiga oladi.

- Faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish: Media va axborot savodxonligi fuqarolarga ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda ongli ishtirok etish, o'z huquq va erkinliklarini anglash, jamiyatdagi muammolarga yechim topishda axborotdan samarali foydalanish imkonini beradi.

Media va axborot savodxonligining asosiy vazifalari:

- Axborotni izlash va topish ko'nikmalarini shakllantirish: Ishonchli manbalardan kerakli axborotni tez va samarali topish usullarini o'rgatish. Bu raqamli resurslar, ma'lumotlar bazalari, arxivlar va boshqa manbalardan foydalanish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

- Manbalarni baholash va tanlash: Axborot manbalarining ishonchliligini, xolisligini va dolzarbligini aniqlash qobiliyatini rivojlantirish. Bunda axborotning muallifi, nashr qilingan sanasi, maqsadi, dalillarning mavjudligi va boshqa mezonlar hisobga olinadi.

- Axborotni tahlil qilish va sintez qilish: Turli manbalardan olingan axborotni solishtirish, tahlil qilish, asosiy g'oyalarni ajratib olish va umumlashtirish, yangi bilimlar yaratish.

- Media matnlarni dekodlash va izohlash: Media mahsulotlarning (filmlar, yangiliklar, reklamalar, ijtimoiy tarmoqdagi postlar) yashirin ma'nolarini, ideologik yuklamasini, manipulyativ usullarini anglash.

- Kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish: Axborotni og'zaki, yozma va raqamli shakllarda samarali yetkazib berish, auditoriyani hisobga olgan holda axborotni moslashtirish, muloqotda etika qoidalariga rioya qilish.

- Media vositalaridan mas'uliyatli foydalanish: Ijtimoiy tarmoqlarda, onlayn platformalarda o'z harakatlari uchun mas'uliyatni his qilish, kiberbulling, nafrat tili kabi salbiy holatlardan qochish.

- Texnologik vositalardan foydalanish: Zamonaviy axborot va kommunikatsiya texnologiyalaridan (kompyuterlar, internet, mobil ilovalar) samarali va xavfsiz foydalanish.

XULOSA

Bu maqsad va vazifalarning amalga oshirilishi yoshlarimizning axborot jamiyatiga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini, uning intellektual va ijtimoiy salohiyatini oshirishni, shuningdek, milliy xavfsizlikni ta'minlashga hissa qo'shishni ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Al-Rawi, A. (2019). Dezinformatsiya va noto'g'ri axborot hodisasi bo'yicha tizimli adabiyot sharhi. 13-Xalqaro raqamli jamiyat va elektron hukumatlar konferensiyasi materiallari (123-130-betlar).
2. Bail, C. A. (2021). Ijtimoiy media prizmasini buzish. Princeton universiteti nashriyoti.
3. Gelfert, A. (2018). Yolg'on yangiliklar, dezinformatsiya va jurnalistika epistemologiyasi. Amaliy falsafa jurnali, 35-jild, 5-son, 563-581-betlar.
4. Ireton, C., Posetti, J. (2018). Jurnalistika, yolg'on yangiliklar va dezinformatsiya: Jurnalistika ta'limi va tayyorlash uchun qo'llanma. YUNESKO.
5. McIntyre, L. (2018). Post-haqiqat. MIT nashriyoti.
6. Ofcom. (2019). Noto'g'ri axborot va dezinformatsiya: Adabiyot sharhi.
7. O'Connor, C., Weatherall, J. O. (2018). Noto'g'ri axborot asri: Yolg'on e'tiqodlar qanday tarqaladi. Yyel universiteti nashriyoti.
8. Pacepa, I. M., & Rychlak, R. J. (2013). Dezinformatsiya
9. Pomerantsev, P. (2019). Bu propaganda emas: Voqelikka qarshi urushdagi sarguzashtlar. PublicAffairs.